

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

TRST - 3. junija 1982 - Leto XXXIV. - Štev. 10 - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abbon. postale - Gruppo II/70 - 300 lir

TOVARIŠ BERLINGUER Z NAMI

Ni se poleglo navdušenje naših ljudi ob srečanju s tajnikom Komunistične partije Italije tovarišem Enricom Berlinguerjem, ki se je mudil dva dni na obisku v Trstu in njegovi okolici.

Višek navdušenja so naši tovariši vsekakor doživeli z veličastnim zborovanjem na glavnem tržaškem trgu, kjer je Berlinguer spregovoril ogromni množici Italijanov in Slovencev in poudaril predvsem misel, da je Trstu potrebna velika sprememba. Naše mesto lahko živi samo, če bo znalo v sebi uresničiti kulturno enakopravnega sožitja med obema tuživečima narodoma, če bo slovenski narodni manjšini v Italiji zagotovljena enakopravnost in varstvo z zaščitnim zakonom globalne narave.

Trst potrebuje dela in razvoja, za to pa je potrebno, da se odpre sosednjim narodom, sodelovanju s prijateljsko Ju-

goslavijo, predvsem pa se mora odpreti navznoter, v odnosih med tuživečima narodnostima. Zato je predvsem dolžnost vseh italijanskih demokratičnih in antifašističnih sil, da se postavijo po robu nacionalistom in šovinistom, ki zastrupljajo ozračje s ciljem, da bi zavlekli ali osiromašili nujno zaščito Slovencev.

Kdor je bil na trgu Unità se je lahko na lastne oči prepričal, kolikšno pozornost je tovariš Berlinguer posvetil problematiki manjšine in sožitja, ki sta prevečala ves njegov enourni poseg, od samega začetka do konca. Prepričal se je lahko tudi, kako globoko in natančno je glavni tajnik KPI obravnaval našo problematiko: brez generičnosti praznih fraz, z globoko občutljivostjo in spoštovanjem, ki je značilna za človeka in politika, ki sta mu povsem tuje retorika in prvrnost.

«Tržaško vprašanje je nacionalnega značaja», je dejal med drugim tovariš Berlinguer, «ker je Trst bolj kot druga italijanska mesta evropsko mesto, pravo stičišče gospodarskih in kulturnih tokov med Vzhodom in Zahodom, pa tudi med Severom in Jugom. Trst je mesto, kjer živita dve narodnosti, katerih harmonija odgovarja globokemu interesu vse italijanske demokracije. Končno je Trst glavno mesto dežele na vzhodnih mejah države in ustvarja zato nezamenljivo vlogo razvoja stikov in sodelovanja z bližnjo Jugoslavijo». Berlinguer je govoril o zgodovinskem pomenu osimskega dogovora, ki ni samo začrtal trajnih meja med sosednjima državama, odprl je še se povsem izkoriščene perspektive sodelovanja.

O problematiki naše manjšine je Berlinguer govoril na dolgo. Postavil jo je vsekakor na prvo mesto nerešenih pro-

blemov, ki še vedno zavirajo obnovo tržške družbe. Potrdil je častno obvezo KPI, da se v mestu uveljavi kultura enakovrednega sožitja med narodnostima. Priznanje pravic Slovencev, je podčrtal, je predvsem načelno vprašanje svobode in demokracije. Ti pa sta izkrivljeni in potvorjeni, če se manjšini, ki že stoletja živi na teh tleh, ne dovoli, da se svobodno izraža v svojem jeziku, da štiti svoja izročila in razvija svojo kulturo. Sama zgodovina slovenskega naroda predstavlja veliko obogatitev za večinski narod. Narodnostne manjšine so zato most, ki naj povezuje in zbližuje. Pomankanje globalne zaščite pa ustvarja zmedo, utira pot nacionalističnim izbruhom. Zato je potrebna globalna zakonodaja, za katero se bori KPI: minilo je preveč časa in skrajni čas je, da parlament odobri zaščitni zakon.

Naša manjšinska problematika, kakor splošna problematika sožitja v našem mestu in na meji sta nato prepletala ves njegov govor, tudi ko je obravnaval gospodarska, družbena in politična vprašanja Trsta. Spomnimo se samo citatov poezij Umberta Sabe o sožitju s Slovani in obsežnega citata iz govora prvega povojnega rektorja tržaške univerze mladini, ki se je zbrala na odprtje akademskega leta 1945-46.

Ta problematika se je nato nadaljevala v vseh Berlinguerjevih obiskih, ki so bili zgovorno simboličnega pomena. Obiskal je tržaško Rižarno, kjer se je poklonil spomenu tisočev žrtev, Italijanov, Slovencev, Judov, Hrvatov, ki so darovali svoja življenja za svobodo nas vseh. Obiskal je ladjedelnico svetega Marka, nekdanj živahno delovišče, danes tovarno, ki jasno priča o zapostavljenosti tržškega gospodarstva in nemarnosti oblasti, tako državnih kot krajevnih. Obiskal je Milje, trdnjavo antifašizma in sožitje, nato pa Dolino, največjo slovensko občino v zamejstvu. Tu se je vidno ganjen poklonil spomenu stotin slovenskih borcev za narodno osvoboditev, medtem ko so v nebu plapolale državna, rdeča in slovenska zastava. Iste zastave so plapolale tudi v Trebčah, zadnji etapi Berlinguerjevega obiska na Tržaškem.

Slišali smo da so nekateri bili neza-

dovoljni s to izbiro, češ da je izbira Trebč »poniževalna«. Verjetno so isti, ki bi nas kritizirali, če bi Berlinguer ne povahal Krasa in njegovih prebivalcev.

Kakorkoli že, Berlinguer se je v trebenskem prosvetnem domu srečal s predstavniki slovenskih društev in organizacij. Sestanek ni bil propagandističnega, pač pa delovnega značaja. Berlinguer se je pred meseci že srečal z enotno slovensko delegacijo, ki ga je seznanila z zahtevami naše manjšine in naletela pri njem ne samo na razumevanje, pač pa na globoko poznavanje problemov. To pa je bilo nekaj povsem drugega. Izražalo je željo tovariša Berlinguerja, da se seznani поблиže tudi z najmanjšimi podrobnostmi našega življenja in dela, z našimi vsakodnevnimi problemi.

Dvorana je bila natrpana. Z izjemo redkih, ki so vabilo na srečanje odklonili, so se predstavniki slovenskih organizacij zelo resno soočili z našim tajnikom. Predstavniki SKGZ, zveze slovenskih kulturnih društev, kmečke zveze, zveze slovenskih športnih društev, Glasbene matice in narodne in študijske knjižnice ter nekateri posamezniki so tov. Berlinguerju dali zgovoren prikaz naše problematike, ki je zapustila v njem in njegovih sodelavcih globok vtis. Tako globok, da je pozneje, celo med sprehodom po kriških klancih, spraševal o drugih podrobnostih našega dela. Slišali smo za zaskrbljenost ob nacionalistični kampanji (tudi neutemeljene očitke o pasivnosti v reakcijah), prikaz razvejane in množične kulturne in športne dejavnosti, ki ne uživa zadostnih podpor.

Iz ust člana upravnega sveta SSG, ki zastopa KPI (drugi niso prišli), je Berlinguer izvedel za pomembno kulturno poslanstvo naše gledališke hiše in za njene finančne probleme. Podobno je zvedel za težave Glasbene matice in narodne in študijske knjižnice. Govor je bil še o problemu pravice do slovenskega izražanja na sodiščih in o priznanju jugoslovanskih diplom. Končno je predstavnik KZ obravnaval tudi problematiko prostorskega gospodarjenja, ki je tako pomembna za našo

družbenogospodarsko zaščito in torej predstavlja gmotno osnovo boja proti asimilacijskim pritiskom.

V svojem odgovoru, kakor pozneje tudi na trebenskem trgu, je Berlinguer poudaril predvsem neodložljivost sprejetja zakona o globalni zaščiti, pri kateri naj aktivno sodeluje, kot subjekt, vsa slovenska manjšina. Berlinguer je strogo ločil zaščito specifične manjšine, kot je slovenska, od zakona o okvirni zaščiti jezikovnih skupnosti, ki živijo v Italiji. Izrazil je zaskrbljenost zaradi nacionalističnih pritiskov v Trstu, obenem pa naslovil vsem demokratičnim silam poziv, naj se aktivneje zavzamejo za zaščito naše manjšine. Pri tem je izrazil tudi zaskrbljenost zaradi protislovenskih izbir LpT, dvoumnega zadržanja KD in, žal, tudi določene mlačnosti socialistične stranke.

V Trebčah so ga prebivalci vzhodnokraških vasi sprejeli s toplino in bogatim kulturnim programom, lepljenko naših pesmi (izvajala sta jih zbora iz Trebč in Opčin) in recitacijo odlomkov iz Kosovela. Poslednji stik z našo ustvarjalnostjo je Berlinguer doživel v Križu, kjer si je oddahnil po mučnem in napeitem dnevu. Tu mu je namreč zbor kriških deklet zapel nekaj najlepših slovenskih in partizanskih pesmi.

Med svojim obiskom je glavni tajnik KPI sprejel tudi številno odposlanstvo italijanske manjšine z Istre in Reke, ki jo je vodil njen predsednik Mario Bonita. Orisali so mu položaj italijanske narodnosti v Jugoslaviji, potrdili zanimanje za čimtesnejše stike z matičnim italijanskim narodom in njegovo najnaprednejšo silo, komunistično partijo, za katero je značilno tudi globoko prijateljsko sodelovanje z Zvezo komunistov Jugoslavije. Berlinguer se je obvezal, da bo ta stik z italijansko manjšino v Jugoslaviji še poglobil.

To je bil le kratek prikaz tega obiska, na katerega smo lahko upravičeno ponosni, ne samo komunisti, pač pa vsi Slovenci, ne glede na idejne razlike. Bil je obenem tudi lekcija doslednosti in resnosti, ki je značilna za našo komunistično partijo.

Obisk Rižarne, morišča slovenskih in italijanskih protifašistov

Tovariš Berlinguer v ladjedelnici svetega Marka, ponos tržških delovnih ljudi

Edini slovenski govor na Trgu Unità

Poseg tovariša Spetiča na osrednjem zborovanju KPI

Povsem naravno je, da se po tem trgu razlega naša, slovenska beseda. Ni naključje, da prirejamo to doslej edino dvojezično zborovanje prav komunisti, se pravi stranka enakopravne enotnosti slovenskih in italijanskih delovnih ljudi.

Prav nam je uspelo doseči to pravico, ki so nam jo odrekli pred tolikimi leti, da bi zanikali resnico, da živita v Trstu dva naroda, ki govorita dva jezika in da morata ta jezika uživati javno spoštovanje. Slovenski govor na trgu Unità pomeni, da je Trst tudi naš, ker v njem živimo in delamo, ker smo v njegove temelje vgradili trud naših dedov in kri naših padlih za svobodo. Trst je tudi naš, ker so njegovi kulturni in družbeni rasti prispevali tudi naši ljudje.

Tu nastopamo s ponosom narodnosti, ki je zraščena s procesi razvoja in bo odločilno prispevala k družbeni in moralni obnovi našega mesta.

V Trstu se nekateri boje dvojezičnosti. Očitno ne vedo, da je osvojitev obeh izraznih in kulturnih vrednot že višja stopnja omike, ki jo bodo najbrž dosegli naši zanamci.

Toda danes stojimo pred drugačno nalogo: postaviti moramo temelje novega demokratičnega razvoja. To sta zaščitni zakon za vso slovensko manjšino v Italiji in uveljavitev tega, kar smo imenovali kulturo sožitja, torej spoznanje večinskega naroda o nujnosti zaščite Slovencev, ker odpira nova obzorja miru, sodelovanja, rasti.

Volitve predstavljajo samo etapo v tem procesu, ko bomo preverili razmerje sil in ugotavljali, če so se okrepile Slovincem naklonjene sile, ali pa ljudje in stranke, ki ščuvajo k narodnostni mržnji in ločevanju.

Naša naloga je, da ustvarimo najboljše pogoje za sprejem zaščitnega zakona v italijanskem parlamentu. Pa ne zato, ker bi vsebino zakona pogojevali volilni rezultati. Zavedamo se pač,

da pisan zakon ne zadostuje: nekdo ga mora uresničevati v vsakodnevni praksi. To bodo razni državni in deželni organi, pa tudi občine, pokrajine, sodstvo, konzorciji in tako dalje. Ustvariti pogoje za to, da se bodo zapisane norme uveljavljale v vsakodnevni praksi pa pomeni premagati, že sedaj, nam nenaklonjene sile: Listo za Trst in KD. Prva je prisilila svojo staro poslanko k umiku svojega zakona. S tem je pokazala svoje pravo lice. Dekokristjani pa so dokazali, da jim usoda naše manjšine ni prav nič mar. Oni bi radi samo plačali ustavni dolg s ponarejenimi bankovci.

Ni torej vseeno, kakšne uprave bomo imeli v Trstu, na občini, na pokrajini, v okrožnih svetih. Odločen premik na levo pa bi bil dober začetek!

Kajti samo KPI postavlja na vrh svojega programa uresničenje enakopravnosti obeh tuživečih narodov in spoznanje, da dobro počutje manjšine, ki naj bo zadovoljna z zaščitnim zakonom, lahko sprosti vse njene ustvarjalne energije in prispeva k temu, da bo naše mesto zares stičišče miru, sodelovanja, pretakanja blaga, dela in kulture.

Ko so se oglasile reakcionarne, protislovenske sile, se komunisti nismo potuhnili: mi smo sprejeli z njimi boj. Ker vemo, da je to naša zgodovinska dolžnost in obenem častna naloga. Nismo počakali, da mine vihar, kakor nekateri drugi. Tudi ne iščemo kompromisov z ljudmi in strankami, ki ribarijo v kalnem in hujškajo k sovraštvu.

Zato stojimo trdno v fronti dela in sožitja, proti mračnjastvu šovinizma, ker vemo, da bo končna zmaga naša.

Povsod smo, kjer je potrebno. Bili smo s tržaškimi pristaniškimi delavci, ko so branili svoje dvojezične transparente v mestnem središču, bili smo s srednješolci, ko so prešli v demokratično protiofenzivo po zasedbi nekaterih višjih šol.

V bodoče bomo komunisti še podpirali enotne nastope za uresničitev naših pravic. Ta enotnost se mora utrditi tudi po volitvah in neglede na morebitne polemike.

Dosegli smo, da se je v senatni komisiji pričela razprava o zakonskih osnutkih. Entona delegacija slovenske manjšine se je medtem srečala z voditelji vseh demokratičnih strank. Po volitvah bomo morali zahtevati, naj jo sprejme tudi tovariš Craxi, ki doslej ni imel časa zanjo.

Tudi zato ne bomo odgovarjali na zlobne ali oguljene polemike proti naši partiji. Seveda ne bomo molčali, ko je potrebno iskreno razčiščevanje o načelnih vprašanjih in izbirah.

V dnevnem tisku smo brali, da so socialisti pričeli z nami polemiko o našem gledanju na narodnostno vprašanje. Priredili so celo seminar, na katerem pa ni bilo slovenskih diskutantov. O nas, toda brez nas. Tudi to je nenačelno.

Vznemirilo nas je predvsem polemično poudarjanje vrednosti avstromarksizma našim, leninističnim pogledom na narodnost. Najbrž spada to v okvir čedalje boljših odnosov med italijanskimi socialisti in avstrijskimi socialdemokrati, vseeno pa mislimo, da je prav, če povemo svoje mnenje.

Vsi pripadniki manjšin in zatiranih narodov sprejemajo Leninova načela o samoodločbi narodov, o revolucionarni vlogi boja narodnih manjšin proti zatiranju, o nujnosti boja proti nacionalizmu zatirajočega večinskega naroda. Mi se tem načelom ne odpovedujemo. Tudi ne bomo ožili naše specifične problematike na zgolj kulturno in jezikovno raven. Praksa zadnjih desetletij in teoretska spoznanja mednarodne manjšinske konference v Trstu nam jasno povedo, da kulturna in jezikovna zaščita ne zadostuje. Potrebna je tudi zaščita družbeno gospodarskih interesov

V Miljah je glavnega tajnika KPI pričakala velika množica domačinov

Glavni tajnik KPI se je v Dolini poklonil vsem padlim partizanom našega ozemlja. Občina pa mu je podelila »odličje prijateljstva«

manjšine, sicer ne bo varna pred asimilacijo.

V tem se razhajamo z avstromarksisti tržaškega kova, ki tega nočejo upoštevati. Čudi nas, da se take misli uveljavljajo v novih izbirah socialistične stranke. Iskreno povedano, tovariši socialisti, ne vemo, kaj se lahko naučite pri avstrijskih kolegi. Prav narobe: vi bi morali čutiti dolžnost, da Kreiskega in Wagnerja poučite o tem, kako naj rešujeta vprašanja koroških Slovencev, katerim s tega mesta izražamo našo solidarnost.

Novost naše bitke je prav v spoznanju o pomenu zaščite ozemlja in gospodarskih koristi manjšine, ki je ogrožena, ker ji ni dano, da bi soodločala o temeljnih izbirah razvoja.

Sedaj se spet govori o obsežnih razlastitvah na Krasu in v okolici. Nismo proti ukrepom, ki so neizbežni in potrebni, toda manjšina mora za to dobiti trajne kulturne, gospodarske in družbene protivednosti. Zato smo komunisti aktivno prosotni v druženjih prizadetega prebivalstva hkrati pa njihove zahteve postavljamo tudi v voljenih telesih dežele in občin. Doslednost nam je pred kratkim priznala tudi krovna organizacija

slovenskih kmetov, ki je očitno primerjala obljube in dejanja.

Zato pa nas čudi zadržanje Slovenske skupnosti, socialistov in demokristjanov v deželni svet, ko je šlo za ta vprašanja. Predstavniki SSK je ravnokar vstopil v koalicijo z demokristjani in se je zadovoljil z generičnimi obljubami, kakršne dajejo po ducat za prebito paro. Morda je hotel pokazati zaveznikom svojo lojalnost, dokazati, da je bolj papeški od papeža. In vendar naš predlog, ki je bil zavrnjen tudi z njihovimi glasovi, ni vseboval praznih obljub. Zahteval je sodelovanje slovenskih organizacij pri prostorskem gospodarjenju, zahteval je, naj dežela upošteva in finančno podpre triletni načrt kraške skupnosti za razvoj kmetijstva in obrnišva. O tem so se slovenski župani pogovarjali s predsednikom deželne vlade Comellijem, zadržanje socialistov in SSK pa pomeni nepotreben korak nazaj.

Braniti koristi naših ljudi pomeni delati konkretno. Sodelovati, na primer, pri spremembi načrtov za cenene in ljudske gradnje, da se ne bo ponovil primer Kolonkovca.

Komunisti bomo nadaljevali po poti

načelnosti in doslednosti, tudi trme, ker vemo, da prispevamo k splošni demokratizaciji Italije, k ustvarjanju pogojev, da bomo delovni ljudje prevzeli vodilno vlogo v družbi. Tako oblikujemo novo pot k socializmu, o kateri se veliko razpravlja. Slovenski komunisti dajemo tej razpravi svoj izviren prispevek, ki upošteva tudi spoznanje, da naš matični narod že gradi samoupravni socializem, torej osvobajanja dela in delovnega človeka.

Ponosni smo, ker predstavljamo vezni člen med temi spoznanji in linijo evrokomunizma, kateri daje tako pomemben teoretski prispevek prav tovariš Berlinguer.

V to razpravo, ki je vznemirljiva in revolucionarna, kličemo komunisti mladino, slovenske izobražence, tehnike, vse delovne ljudi. Pred nami so zgodovinske naloge. Če jih bomo znali uresničiti, bomo pustili za seboj globoko sled.

Zato naprej, tovarišice in tovariši, spremenimo razmere v tem našem mestu. Uresničimo preroško vizijo France- ta Prešerna, da ne vrag, le sosed bo me- jak.

Na delo, tovariši, v boj za zmago komunistične partije!

Socialisti, avstromarksisti ... in Slovenci?

Sveta pravica vsake stranke je, da išče svoje korenine in da nanje ne pozabi. V tem smislu je pred nedavnim (26. maja) PSI priredil v krožku »Salvemini« okroglo mizo na temo »Socializem in narodnosti«. Obširno gredo socialistične misli o narodnostnem vprašanju so okopavali univerzitetni profesorji in zgodovinarji Arduino Agnelli, Giorgio Negrelli, Elio Apih in gost Salvo Mastellone, ki je med drugim podal uvodno poročilo.

No, prav v uvodnem poročilu je prof. Mastellone zakoličil meje debate in dejal, da bodo okopavali sadovnjak, ki gre od italijanskega risorgimenta pa do avstromarksizma. In glej čudo! Profesorji so z bleščečimi motikami našli svoje korenine in korenine stranke, kateri pripadajo, prav v Mazziniju, kar je razumljivo, in v avstromarksizmu, kar je veliko manj razumljivo. Če je Craxi neke ob začetku »velike preobnove« PSI povlekel s kašče Proudhona so profesorji v krožku »Salvemini« potegnili iz torb dr. Rennerja in dr. Bauerja, ki sta pač nekakšna očeta avstromarksizma.

Prof. Mastellone je povedal, da se je po letu 1870 rodila v Nemčiji misel, ki je tesno povezovala pojem države in nara- da, oklep seveda ni ustrezal številnim

narodom. Dualizem država — narod naj bi prebil prav avstromarksizem. Mastellone je citiral Rennerja in njegovo tezo, da je narod kulturna entiteta (Renner je dejal, da tvorijo narod ljudje, ki govorijo isti jezik).

Govornik je omenil tudi Bauerja in poudaril, kako je avstromarksizem s svojo tezo o narodu kot kulturni entiteti prebil statistične meje in ustvaril tezo o enakopravnosti narodov in o državi, ki naj bo neko harmonično združenje narodov. Arduino Agnelli je bil ravo tako ekspliciten. Če je Mastellone primerjal avstromarksistično misel z Mazzinijevo, ji dal vlogo »luči« in ni omenil nobene njene pomanjkljivosti, je Agnelli podal jasno črto ločnico, ko je dejal, da je Lenin napisal le nekaj »člančičev« o narodnostnem vprašanju in s Stalinom v bistvu potvoril marksistično misel. Ne bi tu razpravljali o Stalinovih tezah, lahko pa rečemo, da jih z Leninovo mislijo o narodnem vprašanju ne gre primerjati. Res, da Lenin o narodnostnem vprašanju ni pisal debelih knjig, vendar ne moremo vrednosti misli ocenjevati po teži papirja, kot jo je prof. Agnelli s svojim zaničevalnim poudarkom na »člančičih«.

Elio Apih je govoril o odnosih med

slovenskimi socialdemokrati in italijan- skimi v Trstu ter omenil Regenta in Kri- stana. Kristana je omenil tudi Agnelli in se strinjal z Apihom, da je bil velik mož. Temu ne bi oporekali, lahko pa dodamo misel, da bi lahko na okrogli mizi omeni- li Ivana Cankarja, ki je v Trstu govoril in po naši sodbi dlje gledal kot Kristan.

Do tu smo pisali o tezah, ki smo jih slišali na okrogli mizi, hvalnicam avstromarksizma, ki so jih izrekli socialistični profesorji, bi radi zoprtavili to, kar je Edvard Kardelj pisal o avstromarksizmu v uvodnem poglavju knjige »Razvoj slo- venskega narodnega vprašanja«. Kar- delj polemizira z avstromarksistično opredelitvijo, da je narod zgolj kulturni pojem in med drugim piše: »Iz take teoretične opredelitve naroda je avstro- marksizem dosledno izvajal tudi smer svoje praktične politike. Če je — kakor pravi ta teorija — funkcija naroda zgolj kulturna, je narodno gibanje mogoče zadovoljiti s tako imenovano — kultur- no avtonomijo — s samoupravo nara- dov glede jezika, šol, prosvete in podob- no. Življenje je pokazalo, da s tako avto- nomijo ni bil zadovoljen niti en narod, ker zadovoljen ni mogel biti. Zatiranje jezika in potujčevanje sta neločljivo zve- zana z gospodarskim zatiranjem in

splošnim imperialističnimi smotri kapitalističnih vrhov vladajočega naroda. Brez gospodarske neodvisnosti oziroma enakopravnosti tudi ni politične in kulturne neodvisnosti in enakosti». Kardelj nato nadaljuje: «Avstromarksistična teorija ima svoje politično ozadje. Ni dvoma, da objektivno pomeni vpliv ideologije vladajočih razredov na delavsko gibanje v Avstriji. Ob svetovni vojni (prvo op. ur.) se je očitno pokazalo, da so imeli prav tisti, ki so gledali v avstromarksističnem stališču do nacionalnega vprašanja vpliv avstronemškega buržoaznega nacionalizma in imperializma. Zato je to stališče tudi tako škodovalo slovenskemu delavskemu gi-

banju, da se je pričelo uveljavljati kot političen faktor».

Kardelja ne citiramo zaradi neke privrženosti «katekizmu», kot marsikdo očita komunistom, ali pa zato, da bi postavili na tehtnico štiri profesorje in misleca. Kardelja smo citirali, ker je njegova misel, in v njej imajo veliko vlogo tudi Leninovi «člančiči», močno pripomogla k revoluciji slovenskega in jugoslovanskih narodov in postala osnova za reševanje nacionalnega vprašanja v Jugoslaviji. Avstromarksizem pa je doživel zgodovinski bankrot, kar nam dokazuje sama zgodovina / dovolj je, da beremo dela Prežihovega Voranca.

Govoriti o avstromarksizmu je potreb-

no, iskati korenine pod suhim drevesom in jih okopavati, da bo kaj zrastle, je nesmiselno, to nam zna povedati vsak trezen kmet, pa čeprav smo v polni predvolilni kampaniji in mora «stranka obnove» pokazati svojo avtonomijo in kulturo «originalnost». No, če bi na okrogli mizi v socialističnem krožku «Salvemini» govoril tudi slovenski predavatelj, bi morda slišali kakšno drugačno stališče do avstromarksizma. Slovenskega govornika pa ni bilo, prav tako, kot ga ni bilo na Trgu Unità, ko je govoril Craxi. Tudi to ni dober znak, saj bomo Slovenci v Italiji v duhu avstromarksizma in od poveljnikov, ki ne marajo slovenskih vojakov na govorniškem pultu verjetno malo dobili.

Lekarniška odmaknjenost slovenskega dnevnika

Osupnili smo ob načinu, kako je edini slovenski dnevnik v Italiji «spremljal» manifestacije z glavnim tajnikom KPI tovarišem Enricom Berlinguerjem. Na Trgu Unità je poslušalo Berlinguerja in slovenska govornika pred njim več tisoč Slovencev, sicer tudi naročnikov Primorskega dnevnika, ki so lahko sami primerjali navdušenje publike ob poudarku, katerega sta zaslužila manjšinska problematika in prizadevanje za najboljše odnose z Jugoslavijo ter hladno, lekarniško iskanje ravnotežja za vsako ceno, ki je prevevalo stolpce tega časopisa. Trg Unità ni zaslužil slike, niti večjega naslova. Med objektivno od-

maknjenostjo in ravodušnostjo je velika razlika, ki bi se je morali zavedati v uredništvu časopisa, za katerega radi trdijo, da je glasnik interesov slovenske manjšine. Vsebinska primerjava s ponižanjem, ki smo ga Slovenci doživeli dan pozneje na istem trgu, se je nujno morala umakniti taktičnim skrbem. V Trebčah se je tajnik krovne organizacije javno opravičil za tako zadržanje, kar je najboljši dokaz zadrege. V bistvu pa je opravičilo bilo zgolj vpludnostnega značaja in brez posledic. Vprašati se moramo, komu vse to koristi?

* * *

**GLASUJ
KPI**

Glasujmo slovensko

S tem splošnim geslom se predstavlja lista SSk. Na drugem mestu objavljamo pripombe glede njene doslednosti, ko gre za zaščito ozemlja pred razlaščenjem. Tu velja dodati le, da so izbire, ki so nas najbolj prizadele, bile plod programov deželnih in krajevnih koalicij pod demokrščanskim vodstvom. SSk pa je del teh koalicij, predvsem na deželi. In vendar ni od Comellija dosegla več od nekaj praznih obljub, pa še te so zelo splošne in neobvezujoče.

Zato lahko poudarjamo, da ne zadoštuje pisati: glasuj za Slovence. Volilci morajo vedeti, za «kakšne Slovence» in za «kakšno politiko». Kdor je za politiko brezpogojnega in nekoristnega sporazumevanja s KD, naj kar odda svoj glas SSk. Tudi tisti, ki so za politiko smehljaja do Liste za Trst, ki jo je SSk vodila v prejšnjem občinskem svetu, naj kar glasuje za SSk. Tisti pa, ki želijo v občinskem in pokrajinskem svetu trmasto dosledne in načelne Slovence, oziroma, želijo imeti NAJŠTEVILNEJŠE slovensko zastopstvo v njih, vedo, da KPI ne zataji svoji volilcev.

Zaključni shod in srečanje s kraškim prebivalstvom na trgu v Trebčah

Pomenljivo srečanje tov. Berlinguerja s predstavniki slovenskih kulturnih, strokovnih, športnih in drugih organizacij

Ne za šalo: zares

Značilna muha enodnevnica, v resnici pa zgolj motilna lista z jasnim namenom škodovati KPI, je »proletarska demokracija«, ki je poiskala v Gorici tudi slovenskega kandidata. Kako angažiran je ta kandidat pa priča dejstvo, da je pred kratkim izšel bilten te stranke z dvojezičnim naslovom. V samem besedilu bi zamen iskali slovenski članek, čeprav fant ni povsem nepismen. Pač pa je smešno, da je »dvojezično naslov« opremljen z akcenti, da se sprašujemo, ali DP razlikuje med slovenščino in češčino. Morda bodo drugič izšli z naslovom »Rudé právo«? Volilcem svetujemo, naj ne zapravljajo svojih glasov, kandidatom DP pa, naj opravijo popravi izpit iz našega jezika!

Še pomnite, tovariši ...

Bilo je spomladi 1958. Komunistična partija je priredila zborovanje na Trgu Unità v Trstu. Napovedana govornika sta bila tovariš Umberto Terracini in naša Marina Bernetič. Nadaljevala se je tradicija, da se na zborovanjih KPI govori v italijanščini in slovenščini. Prefekt Palamara je izdal prepoved za zborovanje, ker ni hotel, da bi se na trgu razlegala tudi slovenska beseda...

Tri dni pozneje je na istem trgu govoril prvak socialistične stranke tovariš Pietro Nenni. Že v samem uvodu je glasno izrekel solidarnost italijanskih socialistov s tržaškimi komunisti ter branil pravico do dvojezičnih zborovanj na tem glavnem tržaškem trgu. Množica

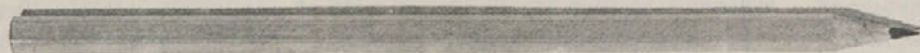
nahujskanih šovinistov, ki je ves čas motila njegovo zborovanje, ga je izžvižgala, toda tovariš Nenni ni okleval. Med rjoventjem in žvižgi je nadaljeval svoj poseg in branil to osnovno pravico Slovencev...

Kje so časi tovariša Nennija! Njegovo črno čepico španskega borca je zamenjal Craxijev nagelj, namesto slovenskih besed se je pred dnevi na shodu PSI razlegala »Vola colomba...« Nille Pizzi, slovenski tovariši pa so šli s trga zagrenjeni in ponižani.

Kaj naj rečemo drugega, kot da jih razumemo? Tega, ker ne razumemo in ne moremo odobravati pa je taktiziranje in mlačnost sedanjih voditeljev te stranke, ko gre za tako boleče vprašanje kot so naše pravice. Tudi načelnost nekaj velja. Zato smo se tu spomnili tovariša Pietra Nennija, voditelja stranke, ki je vse kakor nekoč bila drugačna.

Volitve • Volitve • Volitve • Volitve • Volitve

Tvoj svimčnik lahko
odpre novo stran

Trebenske mladinke so tov. Berlinguerja pozdravile v narodnih našah

Nasmeh in šop cvetja iz Milj

**V PETEK, 4. JUNIJA
NA TRGU GOLDONI - OB 20.30
ZAKLJUČNO ZBOROVANJE KPI**

GOVORILI BODO:

Alessandro NATTA
PAOLO HIKEL in ARTURO CALABRIA

UDELEŽITE SE!

BERLINGUER Z NAMI

PRISPEVKI

Kraljič Mirko iz Prebenega daruje 10.000 lir za Delo.

Ob 10. obletnici smrti drage mame daruje Germano Švara 10.000 lir za Delo.

V počastitev spomina Karlne Tence so darovali za Delo:

otroci 20.000 lir, Marjo Sirk 10.000 lir in Odbor Ljudskega doma iz Križa 50.000 lir.

Ob poravnavi naročnine so prispevali:

Križmančič Vinko iz Bazovice 5.000 lir

Legiša Viktor, Medjavar 2.000 lir

iz Boljunca: Kuret Rino 4.000 lir, Bolčič Josip 4.000 lir

Klun Antonija 4.000 lir

V spomin na Marčelo Padovan darujeta Rudi in Nada 10.000 lir

Namesto cvetja na grob mame Lucijana Padovana darujeta Marčelo in Marčela 10.000 lir za Delo.

Pred tremi leti je 28. maja preminil tov. Luigi Fon; v počastitev njegovega spomina prispeva soproga, tov. Jagoda, 15.000 lir za Delo in 15.000 lir za volilno kampanjo.

Grčić Felice je prispeval 5.000 lir

Vsem darovalcem se zahvalujemo.

* * *

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino

Direktor **ALBIN ŠKERK**

Ureja uredniški odbor

Odgovarja **FERDI ZIDAR**

Uredništvo in uprava:

Trst - Ulica Capitolina, 3

telef. 76.48.72, 74.40.47

Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2

telef. 24.36

Poštni tekoči račun 11/7000

Letna naročnina 6.000 lir

Tisk: Tipo/lito Stella snc

Ulica Molino a Vento 72 - Trst

Volitve • Volitve • Volitve • Volitve • Volitve

KAKO SE GLASUJE ZA OBČINSKI SVET *(siva glasovnica)*

Če hočeš glasovati za komuniste, prečrtaj prvi znak levo zgoraj.

Lahko oddaš 4 preferenčne glasove: mi ti predlagamo te 3. Napiši priimek ali njemu odgovarjajočo številko:

KAKO SE GLASUJE ZA POKRAJINSKI SVET *(rumena glasovnica)*

Če hočeš glasovati za komuniste, prečrtaj prvi znak levo zgoraj.

Imen ni treba napisati, ker so že natisnjena na glasovnici.